

Проф. др Милан Попадић
Универзитет у Београду – Филозофски факултет
Одељење за историју уметности

Рецензија публикације „Југо, моја Југо – Гастарбајтерске приче
Уредница: Александра Момчиловић Јовановић
Издавач: Музеј Југославије

Гастарбајтер пре гастарбајтера, Вук Караџић у свом *Српском ријечнику* из 1818. године пише да реч баштина значи „очевина“. Поред тога, уредно прилаже и латинску и немачку иначецу ове речи, *patrimonium* и *väterliches Erbe*, али и једно изведено значење које се не среће у потоњим етимолошким или термилошким речницима. Вук, дакле, каже: „баштина, f. очевина или оно место где се ко родио“. Шта би била гастарбајтерска баштина? Да ли је њихова „очевина“ исто што и „оно место где се ко родио“? Јер ако су на очевини дошли на овај свет, да ли су се као гастарбајтери родили тек након што су са ње отишли?

У музеолошком смислу, имајући на уму њену усредсређеност на изучавање особина предмета или склопова културне баштине, ово су веома битна питања. Изложба *Југо, моја Југо – гастарбајтерске приче*, реализована под окриљем Музеја Југославије 2016/17. године, представила је управо садржаје који одражавају поменуто упитаност, те отуда проистекле сложене идентитеске, друштвене и културне односе, а потом и њихове баштинске и музејске представе. Сада, након неопходног временског периода да се сагледају донети претходне активности, аутори пројекта у истоименој публикацији настављају да негују полазну упитаност, али се не устежу да понуде и одговоре. У публикацији се комбинују разговори вођени са учесницима у истраживању (Љубомир Братић, Ридигер Росиг, Лалица Симеоновић, Сара Сопић, Братољуб Ћук) и ауторски текстови Бориса Краља, Марије Драгишић, Тијане Хајдуковић, Милоша Рашића и Александре Момчиловић Јовановић, која је уједно уредница издања. Ово вредно вишегласје, у распону од интимних исповести до академске дисциплинованости, као и од сведочанстава о појединачним судбинама до музејске саморефлексике, ствара нарочиту гастарбајторску „слику света“. У њој се препознаје неколико музејских тема: наилазимо, између осталих, на разноврсне „збирке предмета“

које преносе поруке из неких прошлих времена, на латентни преображај приватних успомена у јавну меморију, на тежњу за „парципативношћу“, која се манифестује као један од симбола институционалне доктрине нашег доба, итд. На тај начин, ова публикација даје и целовит приказ не само садржаја који су били предмет истраживања, већ и методологије и (само)евалуације музејског рада и постигнутих резултата.

Коначно, публикација Југо, моја Југо – гастарбајтерске приче показује и да истоимена изложба није била тек само још једна „музејска прича“, већ да је реч о значајној, веома савременој, теми. Јер, темељно и континуирано истраживање „гастарбајтерске слике света“ није само питање документовања горко-слатких представа прошлости, биле оне историјске или мемоарске, критичке или носталгичне. Њеним баштињењем отвара се простор и за разматрање и дубље разумевање идентитеских криза нашег доба. Промене технолошких, друштвених и културних парадигми с почетка двадесет првог века довеле су до нових номадских и мигрантских искустава, не само физичких и географских, већ и симболичких и интимних. Тако ова публикација сведочи да, чешће него што претпостављамо, можемо да се идентификујемо са гастарбајтерском културом. Нарочито онда када се уопште и нисмо померили с оне Вукове „очевине“, већ смо – што би један млађи Вуков савременик рекао – „заробили себе у туђина“.

У Београду,
28.01.2023.

Милан Попадић